

مقایسه تأثیر مشاوره مسیر شغلی سازه گرا بر انطباق پذیری مسیر شغلی دانش آموزان دختر دارای والدین معتاد و غیرمعتاد شهر اصفهان

نیره وکیلی زاده^۱، احمد صادقی^۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۱۲/۲۶

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۱۱/۰۱

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف مقایسه تأثیر مشاوره مسیر شغلی سازه گرا بر انطباق پذیری مسیر شغلی دانش آموزان دختر دارای والدین معتاد و غیرمعتاد شهر اصفهان انجام شد. **روش:** روش پژوهش شبه آزمایشی از نوع پیش آزمون-پس آزمون با گروه گواه بود. بدین منظور، ۶۰ نفر به صورت داوطلبانه انتخاب شدند و به صورت تصادفی در ۴ گروه آزمایش (۱۵ نفر دارای والدین معتاد و ۱۵ نفر غیرمعتاد) و گواه (۱۵ نفر دارای والدین معتاد و ۱۵ نفر غیرمعتاد) گمارده شدند. ابزار پژوهش، پرسش نامه انطباق پذیری مسیر شغلی بود. گروه های آزمایش در ۷ جلسه ۹۰ دقیقه ای در جلسات مشاوره مسیر شغلی سازه گرا شرکت کردند و گروه گواه هیچ مداخله ای دریافت نکرد و پس از پایان جلسات از آن ها پس آزمون اخذ شد. **یافته ها:** نتایج نشان داد که مشاوره مسیر شغلی سازه گرا بر انطباق پذیری مسیر شغلی دانش آموزان دختر دارای والدین معتاد و غیرمعتاد شهر اصفهان تأثیر متفاوتی داشت ($p < 0/001$). درعین حال، نتایج آزمون تعقیبی LSD بیانگر آن بود که مشاوره مسیر شغلی سازه گرا در فرزندان دارای والدین معتاد (گروه آزمایش) و فرزندان دارای والدین غیرمعتاد (گروه آزمایش) در بعد دغدغه، کنجکاوی، و کنترل تأثیر متفاوتی نداشت ($P > 0/05$)، ولی در بعد اعتماد در دو گروه تأثیر متفاوتی داشت ($p < 0/05$). **نتیجه گیری:** با توجه به تأثیر مشاوره سازه گرای بر انطباق پذیری هر دو گروه از نوجوانان دارای والدین معتاد و غیرمعتاد، پیشنهاد می شود که آموزش و پرورش و دبیران و مشاوران تحصیلی از این روش برای ایجاد انتخاب های مناسب و تقویت انگیزه در دانش آموزان استفاده کنند.

کلیدواژه ها: مشاوره مسیر شغلی سازه گرا، انطباق پذیری مسیر شغلی، دختران دارای والدین معتاد و غیرمعتاد

۱. نویسنده مسئول: کارشناس ارشد، پست الکترونیک: n.v1391@gmail.com

۲. استادیار گروه مشاوره دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

مقدمه

کنش‌های متقابل میان والدین و فرزندان اساس رشد کودک تلقی می‌شود و این کنش در تمام مراحل عمر وی، خود را نشان می‌دهد. از جمله مراحل بسیار مهم، دوره نوجوانی است که مرحله استرس‌آوری برای والدین و نوجوانان به شمار می‌رود و تأثیرات والدینی در طی کردن طبیعی این مرحله بسیار حائز اهمیت است (اکرودیودیو^۱، ۲۰۱۰؛ دریسکولو، راسی و کراکت^۲، ۲۰۰۸). به‌طور کلی آماده‌سازی نوجوانان برای مشاغل آتی یکی از وظایف رشدی در دوران نوجوانی است و همه کشورهای دنیا به اهمیت کمک به نوجوانان برای آماده‌سازی شغلی پی برده‌اند (هرسیچ^۳، ۲۰۰۹). به‌ویژه در مطالعات پیرامون دانش‌آموزان دبیرستانی، انطباق‌پذیری مسیر شغلی علامت پیشرفت در بزرگسالی است که به‌طور مستقیم با رشد نوجوانان رابطه مثبتی دارد (گور، کادیش و اسلتین^۴، ۲۰۰۳).

انطباق‌پذیری مسیر شغلی^۵ سازه‌ای روان‌شناختی است که دلالت بر آمادگی فردی و شیوه‌های کنار آمدن با وظایف رشدی و گذارهای مسیر شغلی دارد. طبق تعاریف ارائه‌شده، این سازه را می‌توان مهم‌ترین بُعد در رشد و تکامل مسیر شغلی افراد دانست (ساویکاس^۶، ۲۰۱۳) که شامل نگرش‌ها، باورها و شایستگی‌هایی است که هر فرد برای انجام مناسب مراحل، نقش‌ها و وظایف مختلف زندگی به کار می‌برد (ساویکاس، ۲۰۰۵).

به نظر می‌رسد انطباق‌پذیری مسیر شغلی می‌تواند منجر به تصمیم‌گیری، برنامه‌ریزی و اکتشاف مسیر شغلی به‌طور خاص و احساس قدرت و رضایت از زندگی به‌طور عام گردد (بلوستین^۷، ۲۰۰۶). از طرف دیگر، انطباق‌پذیری مسیر شغلی، کنار آمدن با تغییرات را تسهیل می‌کند. تغییرات در فعالیت‌های کاری به علت جهانی‌سازی، توسعه فناوری، بی‌ثباتی اقتصادی، دگرگونی شرایط دموگرافیک، اثر معناداری بر محیط‌های کاری امروزی دارند و تغییر نقش‌های کاری در دنیای امروز، اجتناب‌ناپذیر است، همین امر سبب

1. Okorodudu
2. Driscoll, Russell & Crockett
3. Hirschi
4. Gore, Kadish & Aseltine

5. Career adaptability
6. Savickas
7. Blustein

شده تا صاحب نظران به دنبال پیدا کردن راهی برای افزایش انطباق افراد در برابر این تغییرات گسترده باشند (سلطان زاده، ۱۳۹۱).

از طرف دیگر، هنگامی که خانواده روند عادی خود را طی نکند و دچار مشکلاتی از قبیل اعتیاد یکی از اعضا باشد، از آنجا که اعتیاد یکی از پدیده‌های شوم اجتماعی است و آثار آن بر خانواده زیان بار است، این روند طبیعی دچار آسیب می‌شود. تحقیقات نشان داده است که مصرف مواد توسط والدین با کم یا بیش از اندازه درگیر شدن والدین در امور فرزندان (سیم و دونگ^۱، ۲۰۰۶)، کیفیت ضعیف رابطه والدین-فرزندان (لاک، فرهات، جاناتی و سیمونز-مورتون^۲، ۲۰۱۰)، فقدان قوانین مشخص و روشن در خانواده (سیم و وونگ، ۲۰۰۶)، فقدان هماهنگی والدین در به کارگیری قوانین و کنترل و نظارت ضعیف والدین بر فعالیت‌های فرزندان (هاریگیان^۳ و همکاران، ۲۰۰۵) و خطر ایجاد مشکلات رفتاری، تحصیلی و انطباق‌پذیری شغلی (هارتونگ، پورفلی و ووندراسک^۴، ۲۰۰۸) در فرزندان همبستگی بالایی دارد. در واقع اعتیاد والدین و محیط خانوادگی ناکارآمد تأثیرات بلندمدتی بر فرزندان دارد که مسیر تحصیلی و شغلی آن‌ها را تحت الشعاع خود قرار می‌دهد. فرزندان دارای والدین معتاد اغلب فروپاشی روابط اجتماعی، انزوای اجتماعی و افت تحصیلی را نشان می‌دهند (سیم و وونگ، ۲۰۰۶). در نتیجه ضرورت پرداختن به مسائل این فرزندان از این جا ناشی می‌شود که فرآیند یادگیری در درون نظام خانواده و شیوه‌های کنش‌های عناصر اصلی است که زمینه‌های انطباق را مهیا می‌سازد.

اهمیت انطباق‌پذیری مسیر شغلی باعث شده تا سه نظریه‌ی سازگاری شغلی (گریفین و هسکت^۵، ۲۰۰۵)، مسیر شغلی گشوده (هال^۶، ۲۰۰۲) و سازه‌گرایی مسیر شغلی (ساویکاس، ۲۰۰۲) در مورد آن شکل بگیرد. نظریه سازه‌گرایی مسیر شغلی که توسط ساویکاس در سال ۲۰۰۲ ارائه شده، از یک طرف دیدگاهی شناختی نسبت به مسیر شغلی دارد و با طرح کردن سازه‌های ذهنی، روان‌شناسی شناختی را با مسیر شغلی ترکیب نموده است و از

1. Sim & Wong
2. Luk, Farhat, Jannotti, & Simons-Morton
3. Horigian

4. Hartung, Porfeli, & Vondracek
5. Griffin & Heskenth
6. Hall

طرف دیگر دیدگاهی بافتی‌نگر به مسائل مسیر شغلی دارد؛ یعنی معتقد است فرد به تنهایی مورد بررسی قرار نمی‌گیرد بلکه در سیستم‌هایی که او را احاطه کرده‌اند مطالعه می‌شود؛ سیستم‌هایی چون خانواده، مدرسه، همسالان، فرهنگ، سیاست و اقتصاد می‌تواند در شکل‌گیری مسیر شغلی هر فرد اثر داشته و رفتار فرد در بافتی که اتفاق افتاده بررسی می‌شود (ساویکاس، ۲۰۰۲). از نظر ساویکاس (۲۰۰۵)، مهم‌ترین بافت اثرگذار، بافت خانواده است. آن‌ها معتقدند عامل خانواده، عامل اجتماعی مهمی است و عملکرد خانواده تأثیر به‌سزایی در انطباق‌پذیری مسیر شغلی فرزندان دارد. به نظر می‌رسد خانواده اولین بافتی است که فرزندان در آن فکر، احساس و رفتار می‌کنند، یاد می‌گیرند و رشد می‌یابند (زاپوسنیک، هروی و شوارتز، ۲۰۰۳). خانواده بخشی از یک سیستم اجتماعی بزرگ‌تر است، از این رو، فرزندان توسط خانواده‌هایشان و خانواده توسط سیستم اجتماعی بزرگ‌تری که در آن قرار گرفته است تأثیر می‌پذیرد (رابینز، باچراچ و زاپوسنیک، ۲۰۰۲).

در مشاوره به شیوه سازه‌گرایی مسیر شغلی، بر انطباق‌پذیری مسیر شغلی به جای مفهوم بلوغ شغلی تأکید می‌شود. هدف این رویکرد، تسهیل یادگیری مهارت‌ها، رغبت‌ها، باورها، ارزش‌ها، عادت‌های کاری و ویژگی‌های شخصی است که مراجعان را برای ایجاد یک زندگی رضایت‌بخش در یک محیط کاری دائماً در حال تغییر، توانا می‌سازد (ساویکاس و همکاران، ۲۰۰۹). با توجه به اهمیت انطباق‌پذیری مسیر شغلی در ایجاد انگیزه تحصیلی، برنامه‌ریزی و رضایت از زندگی و بخصوص نقش پیشگیرانه موفقیت تحصیلی در گرایش به آسیب‌های اجتماعی و از سوی دیگر وجود سازکارهای ناکارآمد در خانواده‌های دارای والدین معتاد، این پژوهش به دنبال پاسخگویی به این سؤال است که آیا مشاوره مسیر شغلی سازه‌گرایی می‌تواند انطباق‌پذیری دانش‌آموزان دختر دارای والدین معتاد را افزایش دهد و آیا این مشاوره در مقایسه با دختران دارای والدین غیر معتاد تأثیر متفاوتی دارد؟

روش

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری

روش پژوهش حاضر شبه‌آزمایشی از نوع پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه گواه می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی دانش‌آموزان دبیرستانی دختر دارای والدین معتاد و غیرمعتاد شهر اصفهان می‌باشد که در سال تحصیلی ۹۴-۹۳ مشغول به تحصیل بودند. تعداد نمونه این پژوهش شامل ۶۰ نفر می‌باشد که به روش نمونه‌گیری داوطلبانه^۱ انتخاب و به صورت تصادفی در گروه‌ها جایگزین شدند. بدین ترتیب که ابتدا ضمن ارائه نامه دانشگاه به مرکز ترک اعتیاد که حاضر به همکاری بود، از مسئول مرکز تقاضا شد که ۳۰ نفر از والدین معتاد با فرزند دبیرستانی که حاضر به همکاری می‌باشند را معرفی کند (۱۵ نفر گروه آزمایش و ۱۵ نفر گروه گواه) و هم‌چنین برای به دست آوردن نمونه دارای والدین غیرمعتاد ضمن ارائه نامه دانشگاه به آموزش و پرورش، به یکی از مدارس که حاضر به همکاری بود مراجعه شد و ۳۰ دانش‌آموز به صورت داوطلبانه تحت عنوان گروه آزمایش و گواه انتخاب و به صورت تصادفی در گروه آزمایش و گواه جایگزین شدند. ملاک‌های ورود به پژوهش (برای گروه دارای والدین معتاد) عبارت بودند از: (۱) عدم ابتلا به بیماری‌های روانی شدید از طریق مصاحبه با دانش‌آموز؛ (۲) عدم گزارش مشاجرات و تعارضات شدید در خانواده؛ و (۳) والدین جز مراکز ترک اعتیاد نباشند. ملاک‌های خروج به پژوهش (برای گروه دارای والدین معتاد) عبارت بودند از: (۱) ابتلا به بیماری‌های روانی شدید؛ (۲) مصرف داروهای ضد روان‌پریشی توسط والدین؛ و (۳) درگیری و مشاجرات و تعارضات شدید خانوادگی. همچنین افراد گروه گواه، نمی‌بایست سابقه سوء مصرف مواد یا مصرف داروهای ضد روان‌پریشی و اختلافات خانوادگی شدید داشته باشد که این امر با مراجعه به پرونده دانش‌آموزان و توسط مشاور مدرسه انجام گرفت.

ابزار

۱. پرسش‌نامه انطباق‌پذیری مسیر شغلی: این پرسش‌نامه توسط ساویکاس و پورفلی (۲۰۱۲) ساخته شد که حاوی ۲۴ سؤال است و نمره به دست آمده از پرسش‌نامه نمایانگر

میزان انطباق پذیری فرد می‌باشد. افراد با توجه به طیف لیکرت از (۱) خیلی کم تا (۵) خیلی زیاد که برای هر سؤال قرار داده شده است به سؤالات جواب می‌دهند؛ بنابراین حداقل نمره ۲۴ و حداکثر نمره ۱۲۰ می‌باشد که نمره پایین‌تر بیانگر میزان انطباق‌پذیری کمتر و نمره بالاتر بیانگر میزان انطباق‌پذیری بالاتر در مسیر شغلی افراد است. پرسش‌نامه انطباق‌پذیری مسیر شغلی دارای ۴ خرده‌مقیاس است که میزان دغدغه (سؤال ۱ تا ۶)، کنترل (سؤال ۷ تا ۱۲)، کنجکاوی (سؤال ۱۳ تا ۱۸) و اعتماد (سؤال ۱۹ تا ۲۴) را می‌سنجد. ساویکاس و پورفلی (۲۰۱۲) همسانی درونی این پرسش‌نامه را با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۹۲ و برای خرده‌مقیاس‌های دغدغه، کنترل، کنجکاوی و اعتماد به ترتیب ۰/۸۳، ۰/۷۴، ۰/۷۹ و ۰/۸۵ گزارش نمودند. در پژوهش رستمی (۱۳۹۱) همسانی درونی این پرسش‌نامه با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۵ به دست آمد. اعتبار این پرسش‌نامه در پژوهش حاضر و برای خرده‌مقیاس‌های دغدغه، کنترل، کنجکاوی و اعتماد به ترتیب ۰/۷۷، ۰/۸۰، ۰/۸۱ و ۰/۷۴ و برای کل مقیاس برابر با ۰/۸۱ به دست آمد.

روند اجرا

پس از اخذ مجوزهای موردنیاز برای انجام پژوهش و هماهنگی با مسئولان، رضایت‌نامه آگاهانه کتبی و شفاهی از خانواده‌های شرکت‌کننده در این پژوهش دریافت و به آنان اطمینان داده شد که اطلاعات محرمانه بوده و انجام پژوهش هیچ‌گونه ضرر و زیانی را متوجه خانواده و یا فرزند آن‌ها نخواهد کرد. علاوه بر این، جلسات آموزشی برای گروه گواه بعد از اتمام تحقیق به صورت خلاصه برگزار شد. لازم به ذکر است که از نظر اخلاقی، این مطالعه توسط معاونت پژوهشی دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه اصفهان مورد تأیید قرار گرفته است. مداخلات این طرح به صورت جلسات مشاوره انجام گرفت که شامل هفت جلسه ۹۰ دقیقه‌ای برای گروه آزمایش بود. در اولین جلسات شیوه کار و اهداف طرح برای شرکت‌کنندگان توضیح داده شد، سپس جلسات مشاوره که خلاصه آن در جدول ۱ ارائه شده است شروع شد و در جلسه آخر پس از آزمون از دو گروه اخذ شد.

جدول ۱: خلاصه جلسات مشاوره مسیر شغلی سازه گرا

جلسه	عنوان جلسه	خلاصه جلسه
اول	آشنایی و بررسی اهداف	بیان عرف جلسات، آشنایی با مفهوم، جایگاه و ضرورت اهمیت تصمیم گیری مسیر شغلی، ایجاد دغدغه و تعهد برای انجام تمرین ها و تکالیف و اجرای پیش آزمون انطباق پذیری.
دوم	سوق دادن اعضا به سمت گفتن داستان	یادآوری مطالب جلسه قبل، مرور تکالیف جلسه قبل، آشنایی اعضا با مفهوم داستان زندگی، ارائه تکلیف.
سوم	کشف داستان زندگی و مضمون آن	یادآوری مطالب جلسات قبل، مرور تکالیف جلسه قبل و بررسی اظهارات جلسات قبل مبنی بر استفاده افراد از عناوین و افعال خاص. همچنین پرداختن به اکتشاف موضوعات و ویژگی های نهفته در پاسخ های سؤالات.
چهارم	کشف شخصیت شغلی	یادآوری مطالب جلسات قبل، مرور تکالیف جلسه قبل، آشنایی اعضا با مفهوم شخصیت شغلی، محیط شغلی و بررسی محیط های شغلی موردعلاقه فرد و توصیف آن. ارائه تکلیف.
پنجم	کاوش مشاغل، نوشتن مجدد داستان	یادآوری مطالب جلسات قبل، مرور تکالیف جلسه قبل، سوق دادن افراد به نوشتن مجدد داستان و پیدا کردن محیط هایی که حاکی از انتخاب های بالقوه اعضا می باشد، و ارائه تکلیف.
ششم	نمایش داستان	یادآوری مطالب جلسات قبل، مرور تکالیف جلسه قبل، هدف گذاری و متعهد نمودن اعضا برای تصمیم جهت اقدام، سهیم نمودن نظر افراد خانواده، مربیان و معلمان.
هفتم	ارزشیابی و نتیجه گیری	یادآوری مباحث جلسات قبل، مرور تکالیف جلسه قبل، گرفتن بازخورد از اعضا در مورد کاربرد و کیفیت مباحث، اجرای پس آزمون.

یافته ها

آماره های توصیفی سن به تفکیک گروه ها در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲: آماره های توصیفی سن به تفکیک گروه ها

گروه ها	سطوح	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد
آزمایش	دارای والدین معتاد	۱۵	۱۵/۹۲	۶۵/۰
	دارای والدین غیر معتاد	۱۵	۱۶/۵۲	۵۴/۰
کنترل	دارای والدین معتاد	۱۵	۱۶/۷۳	۷۰/۰
	دارای والدین غیر معتاد	۱۵	۱۶/۲۱	۶۶/۰

آماره‌های توصیفی متغیرهای مورد مطالعه به تفکیک گروه‌ها و نوع آزمون در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳: آماره‌های توصیفی متغیرهای مورد مطالعه به تفکیک گروه‌ها و نوع آزمون

متغیرها	گروه‌ها	پیش آزمون		پس آزمون	
		میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد
دغدغه	دارای والدین معتاد	۲۳/۶۰	۴/۱۱	۲۷/۴۰	۱/۸۸
	گواه	۲۲/۴۶	۴/۶۵	۲۱/۹۳	۴/۸۴
	دارای والدین غیر معتاد	۲۳/۲۰	۴/۲۲	۲۵/۲۶	۲/۲۵
	گواه	۲۳/۷۳	۴/۶۶	۲۲/۳۳	۵/۰۵
کنترل	دارای والدین معتاد	۲۱/۵۳	۴/۹۹	۲۷/۹۳	۲/۱۵
	گواه	۲۳/۹۳	۳/۵۳	۲۴/۰۰	۳/۴۴
	دارای والدین غیر معتاد	۲۲/۴۶	۳/۶۸	۲۶/۸۶	۲/۷۲
	گواه	۲۲/۳۳	۳/۲۴	۲۱/۶۰	۴/۸۰
کنجکاوی	دارای والدین معتاد	۲۰/۹۳	۴/۱۸	۲۸/۸۶	۱/۹۹
	گواه	۲۱/۲۶	۳/۳۴	۲۱/۴۶	۳/۵۸
	دارای والدین غیر معتاد	۱۹/۲۰	۴/۱۹	۲۶/۷۳	۲/۵۴
	گواه	۱۹/۲۰	۵/۸۲	۲۰/۹۳	۵/۴۴
اعتماد	دارای والدین معتاد	۲۲/۴۶	۴/۵۱	۲۷/۲۰	۲/۴۸
	گواه	۱۹/۸۶	۳/۲۲	۱۸/۷۳	۳/۹۱
	دارای والدین غیر معتاد	۱۷/۵۳	۳/۵۸	۲۴/۲۶	۳/۹۹
	گواه	۲۰/۶۰	۵/۳۰	۱۷/۷۳	۳/۵۵
انطباق پذیری (نمره کل)	دارای والدین معتاد	۸۷/۵۳	۸/۸۸	۸۶/۱۳	۷/۶۸
	گواه	۸۲/۴۰	۹/۱۱	۱۰۳/۱۳	۶/۲۶
	دارای والدین غیر معتاد	۸۲/۸۶	۱۴/۱۳	۸۲/۶۰	۹/۹۵
	گواه	۸۸/۵۳	۶/۰۸	۱۱۰/۴۰	۴/۷۹

به منظور بررسی اثربخشی مداخله می‌بایستی از تحلیل کواریانس چندمتغیری (مانکوا) استفاده شود. یکی از پیش فرض‌های مانکوا نرمال بودن توزیع نمرات است. نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف حکایت از برقراری این پیش فرض داشت ($P > 0/05$). پیش

فرض دیگر برابری واریانس‌های خطاست. نتایج آزمون لون نشان داد که این پیش فرض در مولفه دغدغه ($F=1/55, P=0/05$)، کنترل ($F=1/85, P=0/05$)، کنجکاوی ($F=1/79, P=0/05$)، اعتماد ($F=5/20, P=0/05$) برقرار است. پیش فرض دیگر برابری ماتریس کواریانس‌هاست. نتایج آزمون باکس حکایت از برقراری این پیش فرض داشت ($M=0/344, F=1/294, P>0/05$). همچنین بررسی آزمون کرویت بارلت نشان داد همبستگی بین متغیرهای وابسته برای ادامه تحلیل کافی است و ماتریس کواریانس باقیمانده متغیرهای وابسته یکسان است ($\chi^2=118/42, P<0/001$). بنابراین تحلیل کواریانس چندمتغیری انجام شد و نتایج آن حکایت از اثرگذاری مداخله داشت ($\lambda=0/28, F=8/132, P<0/001$) برای بررسی الگوهای تفاوت از تحلیل کواریانس تک متغیری به شرح زیر استفاده شد.

جدول ۴: نتایج آنکوا برای بررسی الگوهای تفاوت در مولفه‌های انطباق‌پذیری

مولفه‌ها	میانگین مجذورات	آماره F	معناداری	اندازه اثر	توان
دغدغه	۲۰۷/۴۳	۸/۶۴	۰/۰۰۱	۰/۳۳	۰/۹۹
کنجکاوی	۵۱۲/۸۸	۱۲/۶۵	۰/۰۰۱	۰/۴۲	۱/۰
کنترل	۱۱۵/۶۶	۱۱/۳۹	۰/۰۰۱	۰/۳۹	۱/۰
اعتماد	۲۶۴/۱۱	۲۳/۰۴	۰/۰۰۱	۰/۵۷	۱/۰

همان گونه که در جدول فوق مشاهده می‌شود مشاوره مسیر شغلی سازه گرا توانسته بر دغدغه، کنجکاوی، کنترل، و اعتماد تأثیر گذار باشد ($P<0/001$). به منظور بررسی تفاوت گروه‌ها از آزمون تعقیبی *LSD* استفاده شد. که نتایج آن در جدول ۵ ارائه شده است. نتایج جدول ۵ نشان می‌دهد که بین فرزندان معتاد (آزمایش) و فرزندان غیر معتاد (آزمایش) تفاوت معنی داری در متغیر دغدغه، کنترل، و کنجکاوی وجود ندارد ($P>0/05$)، اما در متغیر اعتماد تفاوت وجود دارد ($P<0/05$).

جدول ۵: نتایج آزمون تعقیبی LSD برای بررسی تفاوت گروه‌ها

متغیرها	گروه ۱	گروه ۲	اختلاف میانگین	معنی داری
دغدغه	دارای والدین معنادار	دارای والدین معنادار (کنترل)	۵/۴۶	۰/۰۰۱
	(آزمایش)	دارای والدین غیر معنادار (کنترل)	۵/۰۶	۰/۰۰۱
		دارای والدین غیر معنادار (آزمایش)	۲/۱۳	۰/۱۲۹
دارای والدین غیر معنادار (آزمایش)		دارای والدین معنادار (کنترل)	۳/۳۳	۰/۰۲۰
		دارای والدین غیر معنادار (کنترل)	۲/۹۳	۰/۰۳۹
		دارای والدین معنادار (آزمایش)	-۲/۱۳	۰/۱۲۹
کنجکاو	دارای والدین معنادار	دارای والدین معنادار (کنترل)	۶/۴۰	۰/۰۰۱
	(آزمایش)	دارای والدین غیر معنادار (کنترل)	۶/۹۳	۰/۰۰۱
		دارای والدین غیر معنادار (آزمایش)	۱/۱۳	۰/۳۹۷
دارای والدین غیر معنادار (آزمایش)		دارای والدین معنادار (کنترل)	۵/۲۶	۰/۰۰۱
		دارای والدین غیر معنادار (کنترل)	۵/۸۰	۰/۰۰۱
		دارای والدین معنادار (آزمایش)	-۱/۱۳	۰/۳۹۷
کنترل	دارای والدین معنادار	دارای والدین معنادار (کنترل)	۳/۹۳	۰/۰۰۳
	(آزمایش)	دارای والدین غیر معنادار (کنترل)	۶/۳۳	۰/۰۰۱
		دارای والدین غیر معنادار (آزمایش)	۱/۰۶	۰/۳۹۸
دارای والدین غیر معنادار (آزمایش)		دارای والدین معنادار (کنترل)	۲/۸۶	۰/۰۲۶
		دارای والدین غیر معنادار (کنترل)	۵/۲۶	۰/۰۰۱
		دارای والدین معنادار (آزمایش)	-۱/۰۶	۰/۳۹۸
اعتماد	دارای والدین معنادار	دارای والدین معنادار (کنترل)	۸/۴۶	۰/۰۰۱
	(آزمایش)	دارای والدین غیر معنادار (کنترل)	۹/۴۶	۰/۰۰۱
		دارای والدین غیر معنادار (آزمایش)	۲/۹۳	۰/۰۲۷
دارای والدین غیر معنادار (آزمایش)		دارای والدین معنادار (کنترل)	۵/۵۳	۰/۰۰۱
		دارای والدین غیر معنادار (کنترل)	۶/۵۳	۰/۰۰۱
		دارای والدین معنادار (آزمایش)	-۲/۹۳	۰/۰۲۷

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف مقایسه تأثیر مشاوره مسیر شغلی سازه‌گرا بر انطباق‌پذیری مسیر شغلی دانش‌آموزان دختر دارای والدین معنادار و غیر معنادار شهر اصفهان انجام شد. نتایج تحلیل کواریانس نشان داد، مشاوره مسیر شغلی سازه‌گرا بر انطباق‌پذیری مسیر شغلی

تأثیرگذار بوده است. علاوه بر این، بین دختران دارای والدین معتاد (آزمایش) و دختران دارای والدین غیر معتاد (آزمایش) در متغیرهای دغدغه، کنجکاوی و کنترل تفاوت وجود داشت اما در متغیر اعتماد و نیز نمره کل انطباق پذیری شغلی تفاوت معنی دار بود. تحقیقی که با نتیجه تحقیق حاضر همسویی داشته باشد یافت نشد اما تحقیقات مشابهی انجام شده که به طور غیرمستقیم با نتایج این پژوهش همسو بود که از آن جمله می توان به ایتو و برادریدج^۱ (۲۰۰۱)، ماتالون^۲ و همکاران (۲۰۰۴)، ولتر^۳ (۲۰۰۶)، اعتصام پور (۱۳۹۰)، انصارالحسینی (۱۳۹۱)، پاشا (۱۳۹۱)، کسایی (۱۳۹۱) و موسوی (۱۳۹۲) اشاره کرد.

انطباق پذیری مسیر شغلی؛ یعنی کسب نگرش ها، صلاحیت ها و رفتارهایی که افراد برای هماهنگ سازی خودشان با کار متناسب با خودشان به کار می برند (ساویکاس، ۲۰۰۵). انطباق پذیری مسیر شغلی از دیدگاه ساویکاس (۲۰۰۳)، شامل چهار بعد دغدغه، کنترل، کنجکاوی و اعتماد است. عدم برخورداری از هر یک از این ابعاد مشکل خاصی ایجاد خواهد کرد. به این ترتیب که نداشتن دغدغه در مسیر شغلی بی تفاوتی را به همراه می آورد. عدم برخورداری از بعد کنترل به بی تصمیمی منجر می شود. نداشتن کنجکاوی باعث می شود فرد دچار مشکل غیرواقعی بینی شود و نداشتن اعتماد به بازداري مسیر شغلی ختم می شود (لنت و برآون^۴، ۲۰۰۵). دارا بودن انطباق پذیری، فرآیندهای تغییر دادن محیط و منطبق کردن خود را برای آن، افزایش می دهد. در واقع انطباق پذیری مسیر شغلی بر روندهای مقابله ای متمرکز است که از طریق آن افراد با جوامع شان مرتبط می شوند و مسیرهای شغلی را می سازند (مگیوری، روسیر، و ساویکاس^۵، ۲۰۱۵). در مشاوره مسیر شغلی سازه گرا فرد یاد می گیرد در راستای رسیدن به دغدغه اش، ابعاد کنترل، کنجکاوی و اعتماد را به نحوی به کار گیرد که او را در راستای رسیدن به هدفش یاری دهند. در واقع این ابعاد به فرد کمک می کنند تا تغییرات و شرایط به وجود آمده را ارزیابی کنند و با توجه به این شرایط جدید کنترل، کنجکاوی و اعتماد را به کار گیرند تا بتوانند با شرایط جدید منطبق شوند. از این رو مشاوره مسیر شغلی سازه گرا می تواند انطباق پذیری مسیر

1. Ito & Brotheridge
2. Matalon
3. Wolter

4. Lent & Brown
5. Maggiori, Rossier, & Savickas

شغلی را افزایش دهد، زیرا هردوی این مفاهیم بر انطباق‌پذیری فرد با شرایط جدید و متغیر تأکید زیادی دارند (ساویکاس و همکاران، ۲۰۰۹).

از طرف دیگر، یکی از پیامدهای مشاوره مسیر شغلی سازه‌گرا، انعطاف‌پذیری است (ساویکاس و همکاران، ۲۰۰۹). از آنجا که انعطاف‌پذیری یکی از مؤلفه‌های مهم در انطباق‌پذیری مسیر شغلی (وندر هیجده و وندر هیجده^۱، ۲۰۰۶)، از این رو می‌توان چنین تبیین کرد که آموزش مشاوره مسیر شغلی سازه‌گرا می‌تواند در درجه اول انعطاف‌پذیری و در مرتبه بعد انطباق‌پذیری مسیر شغلی را افزایش دهد. افراد در مشاوره مسیر شغلی سازه‌گرا یاد می‌گیرند که چگونه حل مسئله کنند، چگونه تصمیم‌گیری کنند، برای رسیدن به اهداف چه تغییراتی را در خود به وجود آورند و چه برنامه‌ای آن‌ها را بهتر به هدف‌شان نزدیک می‌کند (پول و سی ول^۲، ۲۰۰۷). منابع گوناگون تعداد زیادی از این مهارت‌ها را معرفی کرده‌اند که در این میان نام مهارت‌های حل مسئله، مهارت تصمیم‌گیری، مهارت برنامه‌ریزی و مدیریت زمان نیز به چشم می‌خورد (راملی، ناوی و چان^۳، ۲۰۱۰). از این رو مشاوره مسیر شغلی سازه‌گرا با کار بر روی این ابعاد می‌تواند انطباق‌پذیری مسیر شغلی را افزایش دهد. در این تحقیق بررسی شده است که آموزش مشاوره سازه‌گرای بر انطباق‌پذیری مسیر شغلی در دختران دارای والدین معتاد و غیرمعتاد تفاوت دارند. محتوای مشاوره مسیر شغلی سازه‌گرا به گونه‌ای است که می‌توان چنین اثری را تبیین نمود. در مشاوره مسیر شغلی سازه‌گرا با کار بر روی داستان‌های زندگی شخصی، تلاش می‌شود که اعتماد افراد به توانایی‌شان را افزایش دهند. در این مداخله فرد یاد می‌گیرد که از گزینه‌هایی که صرفاً به خاطر نداشتن اعتماد به توانایی خود از آن‌ها صرف نظر کرده و بخشی از انطباق‌پذیری مسیر شغلی او را مسدود کرده است، صرف نظر نکند. افراد در جریان مسیر شغلی خود و در فرایند انطباق‌پذیری باید فعالیت‌هایی انجام دهند که آن‌ها را به هدف‌شان نزدیک کند، اما گاه تحت تأثیر عدم وجود حس اعتماد به توانایی خود از انجام فعالیت‌های ضروری در فرایند شکل‌گیری انطباق‌پذیری اجتناب می‌کنند که در نتیجه

روند انطباق‌پذیری آن‌ها ناقص می‌شود و در راه رسیدن به دغدغه خود با مشکلاتی مواجه می‌شوند (ساویکاس و هم‌کاران، ۲۰۰۹). مشاوره مسیر شغلی سازه‌گرا در جریان مداخله به صورت مستقیم به اعتماد افراد به توانایی‌شان می‌پردازد و به آن‌ها کمک می‌کند تا اعتماد به توانایی‌شان را افزایش دهند. در جریان این مداخله، اعضا در نتیجه تعامل با یکدیگر به یادگیری‌های جدید رسیدند. در این جلسات با توجه به اهداف جلسات، اعضا به تعریف تجارب موفقیت‌آمیز خود و چگونگی غلبه بر مشکلات پرداختند. در این فرایند، اعضا با دیدن تجارب موفقیت‌آمیز دیگران به توانایی خود برای غلبه به مشکلات و انجام سایر فعالیت‌ها پی می‌برند. بدیهی است که در نتیجه حضور در چنین فضایی و شنیدن تجارب موفقیت‌آمیز دیگران، اعتماد اعضا افزایش یابد. در نهایت با توجه به تأثیر مشاوره سازه‌گرایی بر انطباق‌پذیری هر دو گروه از نوجوانان دارای والدین معتاد و غیر معتاد، پیشنهاد می‌شود که آموزش و پرورش و دبیران و مشاوران تحصیلی از این روش برای ایجاد انتخاب‌های مناسب، تقویت انگیزه در دانش‌آموزان استفاده کنند.

منابع

- اعتصام‌پور، عاطفه (۱۳۹۰). تأثیر آموزش شغلی والدین بر انطباق‌پذیری مسیر شغلی دانش‌آموزان پسر پایه سوم دبستان شهر اصفهان در سال ۹۰-۱۹، پایان‌نامه کارشناسی ارشد مشاوره شغلی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه اصفهان.
- انصارالحسینی، هادی (۱۳۹۱). مقایسه تأثیر آموزش یادگیری خودتنظیمی و انطباق‌پذیری مسیر شغلی بر کاهش اهمالکاری تحصیلی دانش‌آموزان پسر مقطع دوم دبیرستان شهر اصفهان سال تحصیلی ۹۱-۹۰، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی خمینی‌شهر.
- پاشا، شیما (۱۳۹۱). بررسی تأثیر آموزش مهارت‌های رشد مسیر شغلی بر خودپنداره تحصیلی و رشد مسیر شغلی دانشجویان دانشگاه اصفهان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد مشاوره شغلی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه اصفهان.
- سلطان زاده، شیدا (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین مولفه‌های سرمایه‌های روانشناختی با انطباق‌پذیری مسیر شغلی در بین کارکنان شرکت صنایع گیتی‌پسند، پایان‌نامه کارشناسی ارشد مشاوره شغلی دانشگاه اصفهان.

کسای، عبدالرحیم (۱۳۹۱). بررسی و مقایسه تأثیر الگوهای آموزش سنتی، مدرن و فرامدرن مشاوره مسیر شغلی بر انطباق‌پذیری دانشجویان دانشگاه اصفهان، پایان‌نامه دکترای مشاوره مسیر شغلی، دانشکده علوم تربیتی و مشاوره، دانشگاه اصفهان.

موسوی، مطهره (۱۳۹۲). بررسی تأثیر مشاوره مسیر شغلی سازه‌گرا بر قابلیت استخدام دانشجویان دختر دانشگاه اصفهان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد مشاوره شغلی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه اصفهان.

Blustein, D.L. (2006). *The psychology of working: A new perspective for counseling, career development, and public policy*, New York: Routledge.

Driscoll, A. K., Russell, S. T., & Crockett, L. J. (2007). Parenting styles and youth well-being across immigrant generations, *Journal of family Issues*, 29, 185-209.

Gore, S., Kadish, S., & Aseltine, R. H. (2003). Career Centered High School Education and Post High School Career Adaptation, *American journal of community psychology*, 32(1-2), 77-88.

Griffin, B., & Heskenth, B. (2005). *Counseling for work adjustment*. In S. D. Brown & R. W. Lent (Eds.), *Career development & counseling: Putting theory and research to work* (PP. 483 - 505). Hoboken, NJ: Wiley.

Hall, D. T. (2002). *Career in and out of organizations thousand Oaks*, Calif sage publications.

Hartung, P. J.; Porfeli, E. J.; & Vondracek, F. w. (2005). Child vocational development: A review and reconsideration, *Journal of Vocational Behavior*, 66, 385-419.

Heijde, C. M.; & Van Der Heijden, B. I. (2006). A competence-based and multidimensional operationalization and measurement of employability. *Human resource management*, 45(3), 449-476.

Hirschi, A. (2009). Career adaptability development in adolescence: Multiple predictors and effect on sense of power and life satisfaction, *Journal of Vocational Behavior*, 74(2), 145-155.

Horigian, V. E.; Soares-Morales, L.; Robbins, M. S.; Zarate, M.; Mayorga, C. M.; Mitrani, V.B., Zapocznik, J. (2005). *Brief strategic family therapy for adolescents with behavior problems*. In J. L. Lebow (Eds), *Handbook of clinical family therapy* (73-101). Hoboken, New Jersey: Jon willy & Sons.

Lent, R. W. & Brown, S. D. (2005), *career development and counseling: putting theory and research to work*, Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons.

Luk, J. W.; Farhat, T.; Jannotti, R.; & Simons-Morton, B. G. (2010). Parent-child communication and substance use among adolescent: Do father and mother communication play a different role for sons and daughters? *Addictive Behaviors*, 35, 426-431.

Maggiore, C., Rossier, J., & Savickas, M. L. (2015). Career Adapt-Abilities Scale® Short Form (CAAS-SF) Construction and Validation, *Journal of Career Assessment*, 6, 1-14.

Matalon, A., Nachmani, T., Rabin, S & Maoz, B, (2004). The career narrative approach as an effective single intervention in job satisfaction in a multi employee referral for primacy care, *Oxford Journal*, 22, 114-117

- Okorodudu, G. N. (2010). Influence of parenting styles on adolescent delinquency in delta central senatorial district, *Edo Journal of counselling*, 3(1), 58-86.
- Pool, L. & Sewell, P. (2007). The key to employability: developing a practical model of graduate employability, *Emerald*, 49(4), 277-289.
- Ramli, A.; Nawawi, R.; & Chun, M. P. P. (2010). Employees Perception of Employability Skills Needed in Todays Workforce among Physiotherapy Graduates, *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 7, 455-463.
- Robbins, M. S; Bachrach, K; & Szapocznik, J. (2002). Bridging the research-practice gap in adolescent substance abuse treatment: the case of brief strategic family therapy, *Journal of Substance Abuse Treatment*, 23, 123-132.
- Savickas, M. L. (2002). *Career construction: A development theory of vocational behavior*. In D. Brown (Ed.) *Career choice and development* (pp 149-205), San Francisco: Jossey- Bass.
- Savickas, M. L. (2003). Advancing the career counseling profession: Objectives and strategies for the next decade, *Career Development Quarterly*, 52(1), 87° 96.
- Savickas, M. L. (2013). *Career construction theory and practice*. In R. W. Lent & S. D. Brown. (Eds.). *Career Development and counseling. Putting Theory and Research to work*, 147-183. New Jersey: John Wiley & Sons.
- Savickas, M. L.; Nota, L.; Rossier, J.; Dauwalder, J. P.; Duarte, M.E.; Guichard, J.; Soresi, S.; & Esbroeck, R. V. (2009). Life designing: A paradigm for career construction in the 21st century, *Journal of Vocational Behavior*, 75(3), 239-250.
- Savickas, M.L. (2005). *The theory and practice of Career construction*. In s. D. Brown & R. w. lent (Ed.), *Career development and counseling* (p.p.42-70), Hoboken, NJ: John wily & sons.
- Sim, T., & Wong, D. (2008). Working with Chinese families in adolescent drug treatment, *Journal of Social Work Practice*, 22(1), 103-118.
- Szapocznik, J.; Hervis, O. E.; & Schwartz, S. (2003). *Brief strategic family therapy for adolescent drug abuse* (NIH Publication No. 03-4751), NIDA Therapy Manuals for Drug Addiction. Rockville, MD: National Institute on Drug Abuse.